

Човпило Алла Михайлівна, учитель зарубіжної літератури Здолбунівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №3

. Тема: «Проблема згубної влади грошей у житті людини у творах І. Карпенка-Карого „Хазяїн” та повісті О. де Бальзака „Гобсек”»

Конспект уроку. 10 клас

Мета: здійснити порівняльний аналіз творів І. Карпенка-Карого і О. де Бальзака; розкрити проблематику творів, соціально-історичну зумовленість особистостей героїв; розвивати навички аналітичного мислення, аналізу художнього твору; висловлювати власні погляди; формувати вміння робити висновки, узагальнювати і систематизувати знання; давати аргументовану оцінку вчинкам героїв.

Методи: робота в групах і міні-дослідження.

Міжпредметні зв'язки: українська література.

Випереджувальні завдання:

- 1.Виписати цитати для характеристики героїв.
- 2.Скласти логічні схеми системи образів творів

Гроші – головний закон світу.

О. де Бальзак

Усі рвуть, де тільки можна зірвати, а я буду дивитись та досліджувати, як люди багатіють?

Я не такий! Завидують тільки недотепа!

І. Карпенко-Карий

Банкноти – дзеркало епохи

При перемінливих вождях.

Нема бруднішого нічого,

Як гроші у людських руках.

М. Павленко

Хід уроку

І. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово вчителя. Сьогодні ми з вами завітали до кімнати-музею великого французького реаліста, автора „Людської комедії” Оноре де Бальзака, який займає визначне місце у світовій літературі. Саме цей „Наполеон у прозі” широко змалював життя тогочасної Франції, прагнучи розкрити закони людського буття та вади тогочасного суспільства.

Півстоліттям пізніше український драматург, корифей українського театру І. Карпенко-Карий створює у 1900 році комедію, яка перегукується проблематикою із творами О. де Бальзака.

Пригадайте, які це твори? Що в них є спільного, а чим вони відрізняються?

II. Актуалізація опорних знань.

1. Виступ українознавців. Мова йде про сатиричну комедію Карпенка-Карого

„Хазяїн”. Це художнє продовження „Ста тисяч, ” комедії, створеної 1890 року. Звідти бере початок образ Пузиря, який близький по духу Герасимові Калитці: така ж сама ненаситна жадоба збагачення, дикість природи користолюбця та аморальність. Автор писав 1990 року своєму братові П. Саксаганському: „Комедія ця дуже серйозна, і я боюся, що буде скучна для публіки, котра від комедії жде тільки сміху, „Хазяїн” же – зла сатира на чоловічу любов до стягання без жодної іншої мети. Стягання для стягання!” Жанр твору визначив автор – це комедія соціально-сатирична, бо викриває і висміює явища, породжені капіталістичним ладом, аморальність вчинків капіталістів-землевласників. В образі Пузиря автор зобразив капіталіста-землевласника, ненаситний потяг якого до наживи стає самоціллю, перетворюючи його на моральну потвору.

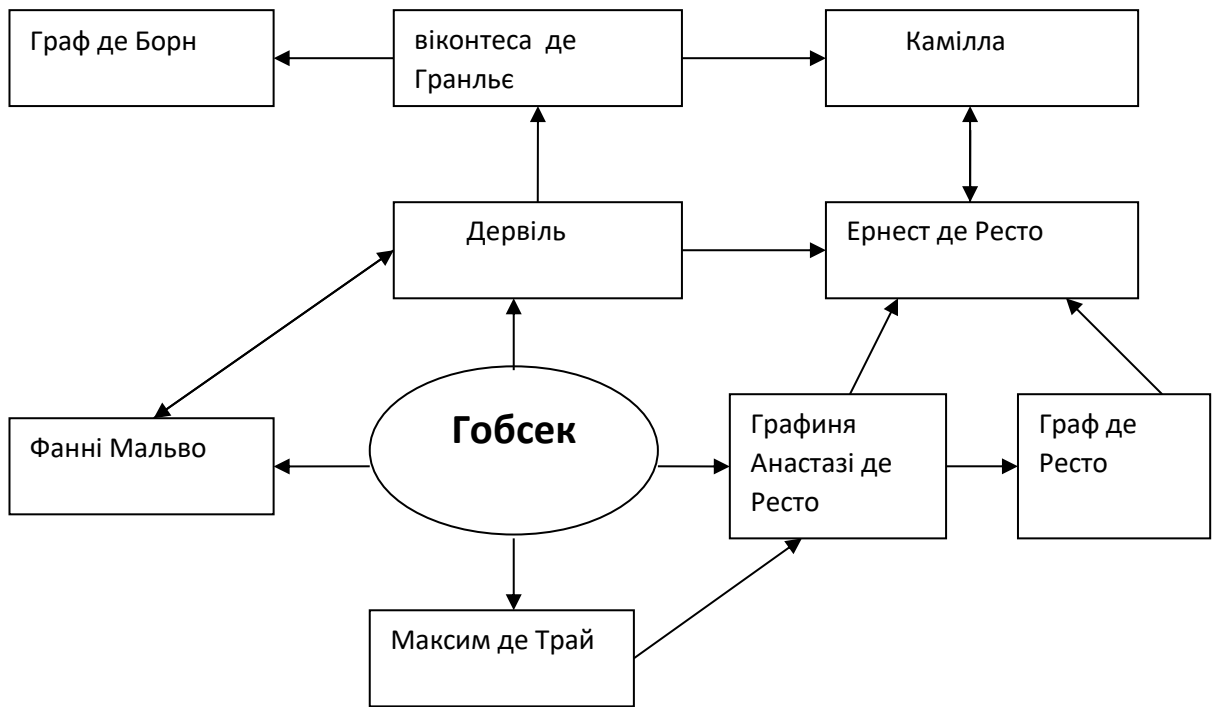
2. Виступ бальзакознавців. У одному із листів О. Де Бальзак писав, що його „твір повинен увібрати в себе всі типи людей, усі суспільні стани, він повинен втілити всі соціальні зрушення так, щоб кожна життєва ситуація, жодне обличчя, жоден характер, чоловічий чи жіночий, жоден спосіб життя, жодна професія не виявилися забутими.” Так у повісті „Гобсек” письменник розкриває ваду тогочасного суспільства Франції – владу грошей над людьми. Уперше ця повість під назвою „Небезпеки безпутства” була видана у 1830 році.

У першій редакції повість майже повністю була присвячена Анастазі де Ресто. Лихвар Гобсек змальовується як людина, що допомагає вибратись із скрутного становища. Тільки через 12 років після першої редакції повість набула остаточного вигляду. Це вже був твір про „живоїда” (значення імені Гобсек), який набуває ширшого, узагальнюючого значення, бо належить до „Сцен приватного життя.” Бальзак у своєму творі розкриває головну проблему суспільства – владу грошей над людьми. „Гобсек” – це не лише історія життя одного скнари, але й аналіз суспільства.

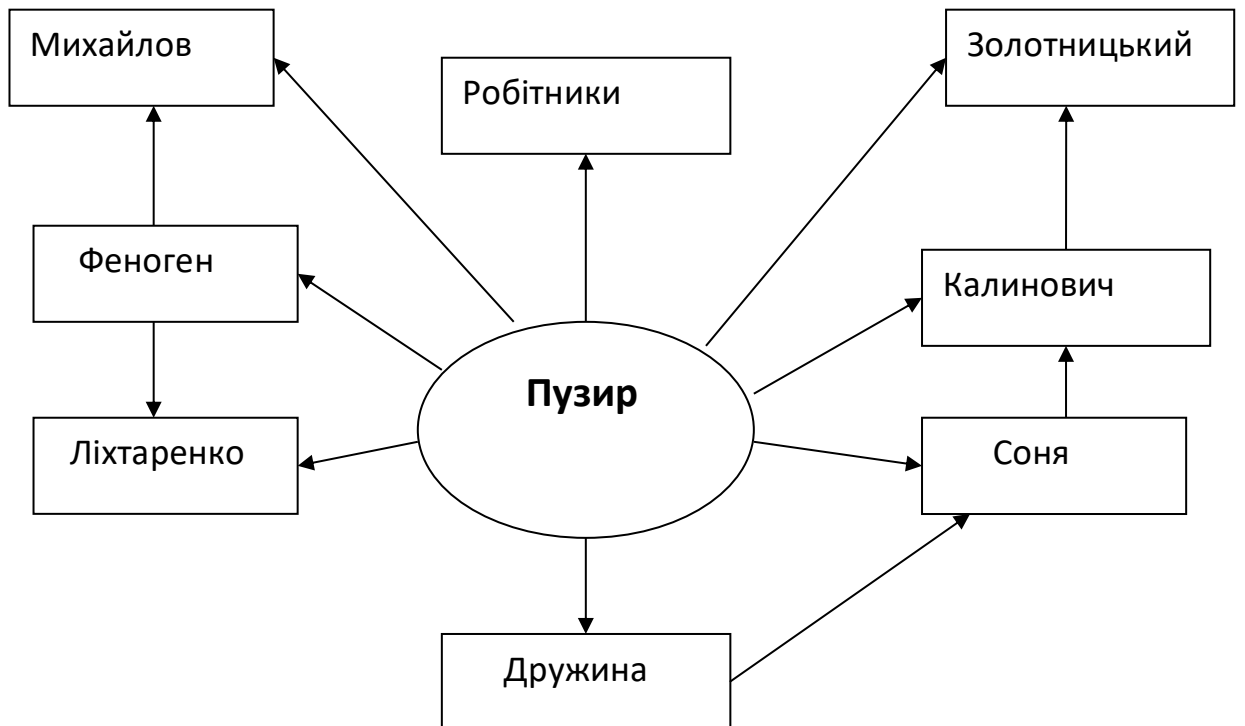
III. Компаративний аналіз образів.

1. За логічною схемою розкриваємо систему образів у повісті О. де Бальзака „Гобсек” із одноіменним головним героєм та п'єси „Хазяїн” Карпенка-Карого.

„Гобсек”

„Хазяїн”

3. Як характеризують героїв творів такі висловлювання:

А) Гобсека:

„Щастя знаходить той, хто вміє застосовувати свої здібності за будь-яких обставин”; „На світі немає нічого постійного”; „Незрушне тільки одне почуття, яким нас наділила природа, – інстинкт самозбереження”; „У золоті зосереджені всі сили людства”; „Марнославство – це наше „я”. А задовольнити його можна тільки золотом”; „Одне слово, я володію світом, не стомлюючи себе, а світ не має наді мною ніякої влади”; „Золото – ось духовна сутність усього теперішнього суспільства”; „Що таке життя? Машина, яку приводять у рух гроші”.

Б) Пузиря:

„Йшов за баришами наосліп, штурмом кришив направо і наліво, плював на все і знать не хотів людського поговору”; „Ми, дочко, ніколи не знали, що можна, чого не можна. Аби тільки бариш, то все можна!”; „Колись, кажуть, були одважні люде на війні, – бились, рубались, палили, голови котились з плеч, як капуста з качанів; тепер нема таких страховин, і вся одвага чоловіча йде на те, де б більше зачепить!.. Колись бусурманів обдирали, а тепер своїх рідних! Як на війні нікого не жаліли, – бо ти не вб'єш, тебе уб'ють, – так тут нема чого слини розпускать: не візьмеш ти, то візьмуть у тебе!”; „Прослуживши з таким ідолом при великій комерції тридцять п'ять літ, можна було б і тисячу десятин купити! Змій, а не чоловік: здере і всіх спокусить”; „Обіщать можна все, аби врятував...Обіцянка – цяцянка”.

4.Завдання для групи бальзакознавців.Методом „Синтез думок” підготувати обгрунтовану відповідь на питання: „Чому, маючи стільки грошей, Гобсек жив так скромно? “ Можливий варіант відповіді. Житло Гобсека „похмуре, вогке”,

схоже на „чернечу келію”.Він на всьому економить, ненавидить спадкоємців, а з часом – і взагалі людей. Деградація особистості в кінці твору підводить підсумок життя героя. Гобсек нікого близько не підпускає до себе, бо не хоче віддавати почуття, емоції, час. Він хоче тільки мати і брати. „А хіба можуть відмовити в чомусь тому, в кого у руках мішок із золотом? Я досить багатий, щоб купувати совість людську... Чи не влада це? Що таке життя, як не машина, яку приводять у рух гроші?”

Гобсек, можна сказати, став по-своєму жертвою часу, бо бачив тільки два шляхи в житті – або „давити” самому, або „бути роздавленим”

Хоча, за Гобсеком, „гроші – головний закон світу,” але це не те, що становить сутність життя .

Ідентичне завдання для групи українознавців. Чому, маючи стільки грошей, Пузир жив так скромно? Можливий варіант відповіді. Темою п'єси Карпенка-Карого „Хазяїн” є сатира на „любов людини до стяжательства,” тобто до збагачення заради самого багатства. Його скупість просто смішна: хазяїн незліченних багатств ходить у латаному халаті, старезному кожусі, жаліє простого обіду для посередника у своїх справах. При цьому він грубий і безкультурний („дика, страшенна сила”), готовий заради вигоди навіть пожертвувати щастям дочки Соні. І як каже Золотницький про нього: „Мужик

ти був, мужиком ти і будеш!” Пузир для власного збагачення не вибирає засобів, не підкоряється законам честі й моралі. П’еса показує нам яскраву картину доби становлення капіталізму, яка дуже схожа з нинішньою. Образ головного героя Пузиря і вчить, і застерігає нас, що багатство – це ще не щастя. І тут доречно нагадати слова житомирської поетеси Марії Павленко:

Банкноти – дзеркало епохи
 При перемінливих вождях.
 Нема бруднішого нічого,
 Як гроші у людських руках.

IV. Підведення підсумків міні-дослідження.

Продовжіть речення:

- 1) Фінал життя Гобсека закономірний, тому що...
- 2) Фінал життя Пузиря закономірний, тому що...

V. Домашнє завдання. Скласти узагальнюючу таблицю для порівняльної характеристики Пузиря і Гобсека.

	Оноре де Бальзак „Гобсек”	І. Карпенко-Карий „Хазяїн”
Портрет (характерні риси)		
Вік		
Помешкання героя		
Головне в житті		
Риси характеру		
Засіб збагачення		
Ставлення до рідних		
Ставлення до людей		
Підсумок життя		